

NOTÍCIA D'UNS MESTRES ORGUENERS

Les obres de caient artístic que produïren els nostres avantpassats, malgrat que els autors no fossin homes d'un relleu extraordinari o gaudissin de poc sonada popularitat en l'ofici, sempre, si més no, reuneixen al nostre entendre qualques valoracions dignes d'esment.

I vet ací que suara se'ns ha ofert l'avinentesa d'exhumar quatre noms d'altres tants artífexs catalans — mestres d'orgues — que deixaren l'empremta de llur ofici a profit de l'església parroquial d'Igualada : l'antiga vila que fou nomenada «carrer de Barcelona» per privilegi reial de Pere *el Cerimoniós* i que també era reputada «membre principal» del Principat, segons expressió dels honorables consellers barcelonins en una lletra adreçada a llurs companyons igualadins l'any 1412.

Aquells mestres d'orgues eren : Pere Miler i Antoni Comalada de la vila de Cervera (segle xv), mossèn Josep Galtayres, prevere de Santa Coloma de Centelles (segle xvii), i Josep (o Josep-Anton?) Buscà, ciutadà de Barcelona, del segle xviii.

Amb referència a l'obra realitzada pels dos primers, cal fer constar prèviament que el consell general de la vila d'Igualada, en reunió del 30 de juliol de 1495, ordenà «que per honor e reverencia de nostro senyor Deu Jesuchrist e perque los officis divinals celebradors en la esglesia parroquial de la dita vila en les festes e jornades necessaries sien celebrats venerablement e segons se pertany, que sien fets e ffebricats uns sollempnes organs a obs de la dita esglesia, remetent lo carrech e ordi-nacio de la ffebricacio als honrats consellers de la dita vila que vuy son o per avant seran».

El contracte o escriptura de semblant treball artístic-musical és força interessant. Veus-el ací, en la pròpia redacció de l'època :

«En nom de Deu e de la verge Maria, sia.
Capitols fets e concordats entre los molt venerables e savis conselles

de la vila de Agualada, lo senyer en Pere Tria, Johan Tria, Pere Mas, Jacme Bauo, de part una, e Pere Miler e Anthoni Comalada de la vila de Cervera, mestres d'orguens, de la part altra.

Primerament dits mestres d'orguens sien tenguts a fer un orgue de deu palms ab dues distincions, ço es flautes serranes que tot plegat ab lo mateix bastiment hagen a fer un orgue de cinch palms ab tres distincions, ço es flautes mesturades e mussets e tot pleguat lo bastiment de dits orguens que sie de pi, ço es lo aian de dins listonada e pilars e mollures de obra de talla e fullatges.

Item mes hagen a fer los salmes (!) e lo davant del peu del orgue e costats dalt abaix de bon alber ab les manxes per semblant ab los cuyros de bon cordova e lo bastiment de les portes de dits orguens sien de pi e saber de romanis, segons se pertany, exceptat lo pintar lo qual vingue a carrech de dits concellers.

Item mes se obliguen dits mestres donar dits orguens fets e afinats dins .VIII. mesos.

Item mes dits mestres sien tenguts e obliguats al cap de ... reafinar los orguens a ses despeses.

Item que los dits mestres no sian obliguats en fer lo loch ahon astar lo dit orgue, sino tan solament lo que complira en acabar e posar ala hon volran dits Concelles dit orgue.

Item an de aver dits mestres per dits orguens .CL. liures paguades en la forma següent, ço es .L. liures de present e .L. liures quant sonaran y .L. liures al cap del any.

Item que dits conselles agen a donar cassa pera hobrar dits orguens.

Item es concordat e pactat entre les dites parts que dits mestres acabaran dits orguens dins lo dit temps, els donaran bons e rebedors a coneguda de alguns bons musichs.»

* * *

Un segle i mig més tard, força avançada l'obra d'engrandiment que es feia en el temple parroquial, un altre artífex, mossèn Josep Galtayres, prevere, en 1630, va comprometre's en la tasca d'ampliar l'orgue. Pel que es veu ja no devia respondre prou a l'interès i zel mantigut pels bons igualadins de l'època, quant a les coses del culte catòlic. Després d'haver vingut a Igualada el dit prevere i revisat l'instrument, es convingueren els següents pactes el dia 25 de juny d'aquell any, entre el senyor rector doctor Jaume Queralt, els magnífics consellers Joan Tries, Jeroni Jofre, Salvador Mas i Bartomeu Miquel, junt amb els encarregats de l'obra de l'església.

«Primerament lo dit m^o Joseph Galtayres convé y en bona fe promet a dit Srs Rector, Consellers y elets pnts. que de assi al die de Nadal primer vinent donara acabat y posat a tot punt, conforme se deu y pertany, tota la armonia del orgue de la pnt. vila, lo qual ha vist ell dit M^o Joseph Gal-

tayres, axi de llauna com de fusta, a tot punt y acabat, ques pugue toquar aquell sens faltarli ninguna cosa, e dit S^{or} promet atendre y complir, sens dilatio alguna, ab obligatio de tots los bens mobles e immobles, haguts y per haver, ab totes renuntiations degudes y pertanyents y ab jurament.

Item los dits señors Consellers y elets de dita obra convenen y en bona fe prometen a dit Sr Josep Galtayres prnt., de donarli tota la fusta y llauna se haura menester per dit orgue, si acas ne faltara, sempre la demanera, y la demes desferra y tambe prometen de posarli apunt las baranas y cara del orgue ab los carragaments, de tal manera que dit m^o Galtayres sols tinga obligatio de posar las mans. E per son trevall li prometen donar cent vuytanta lliures, moneda barch^a, compreses deu lliures li han donades de pnt., les quals li prometen donar y pagar de esta manera : que sempre comensara a treballar en posar dit orgue li donaran vint lliures cada mes y per lo que faltara a compliment de dites cent vuytanta lliures li donaran, encontinent que haura acabat de posar punt dit orgue, sens dilatio ni scusa alguna, ab salari de procurador dins la present vila ... ab promesa de restitució totes les messions e despeses.

E per aço attendrerne se obliguen los bens de dita universitat y de la fabrica de dita Iglesia.»

* * *

D'En Josep Buscà, darrer orguener dels quatre esmentats al principi, hi ha diverses referències a l'Arxiu Municipal igualadí, d'on són també extretes les clarícies donades sobre els mestres Miler, Comalada i mossèn Galtayres.

La primera menció de l'orguener Buscà és de l'any 1732. Exercia el càrrec de tinent de corregidor de la vila d'Igualada i el seu partit el magnífic doctor Josep Padró i Serrals, del qual es mostra encara avui dia l'estança pairal de rànçia i senyorial noblesa, al carrer de Sant Jaume, del barri antic de la població.

L'Ajuntament o regidors de la vila, en reunió del 3 de juny concordaren els pactes amb el referit orguener barceloní. El treball havia de consistir en millorar la cadireta de l'orgue, és a dir, posar-hi un flautat de fusta de catorze pams d'entonació, la meitat de melis i l'altra meitat de roure de Flandes ; afegir-hi un registre de corneta de quatre canons d'estany ; adobar els altres registres existents, obligant-se igualment a construir *un secret* de fusta *d'alber*, amb tot el teclat nou. El preu concertat per tots els treballs era de cent seixanta lliures barceloneses, de les quals 100 es lliurarien per tot el mes d'octubre vinent i les restants a percebre el dia de terminar l'obra, que es fixà a la vigília de la festa de la Concepció de la Verge, del mateix any 1732.

Ignorem quines circumstàncies o destorbs van esdevenir, però el

cert és que l'obra o millora de l'instrument no es portà a la pràctica. Virtualment el contracte restà sense efecte.

Aleshores els consellers pensaren de fer una nova capitulació amb l'orguener alludit, aprofitant l'ocasió de la necessitat de canviar de lloc o situació l'orgue parroquial. Per un acord del 23 de desembre de 1732 trobem que Josep Buscà es compromet a fer el treball (*es nou mudament del orgue*), aplicant-hi nous registres, per la suma total de 660 lliures, amb conveni d'estar llest i acabat per Sant Joan de juny.

També ni tan sols fou començada la tasca. Suposem amb algun fonament — no podia ésser altra cosa — que mestre Buscà devia atendre altres compromisos de l'ofici, prescindint o no recordant el que havia contret amb els igualadins. Fins consta certament que se li escriví més d'una vegada, però ell anava donant dilacions o excuses per venir a Igualada.

Davant la impossibilitat de tenir l'orgue arreglat en aquella època, ja no va interessar gaire l'assumpte, de moment. S'inaugurà amb grans festes la capella *fonda del Santíssim Sagrament* (any 1733) utilitzant el mateix orgue vell, i no es parlà més de l'instrument fins que s'apropà la inauguració de l'esbelt retaule de la capella, els dies 2, 3 i 4 de maig de 1757.

Amb tot, fou a l'any immediat següent quan es remougué i activà la qüestió de l'orgue i es redactà un nou contracte on llegim amb sorpresa el nom d'Antoni Buscà i no el de Josep Buscà. Foren dos artífexs distints? O és que eren una mateixa persona que s'anomenés Josep-Anton Buscà? Seria possible això darrer, puix es nota l'estranyesa que, simultàniament al contracte, existeix una rendició de comptes corresponents al mateix any 1757, d'unes Causes pies (de què eren administradors els propis regidors de la vila), i es consigna, en la part de data, haver *donat y pagat a Joseph Buscà, organé*, 625 lliures pel primer termini a compte dels honoraris convinguts. Noves investigacions o coiteigs de documents d'altres procedències podrien aclarir tal volta si existiren a Catalunya, en el segle XVIII, dos orgueners del mateix nom.¹

Prescindim de copiar l'informe pericial fet sobre l'estat en què es trobava l'orgue parroquial. Tampoc ho farem del contracte, que conté detalls curiosos. Parla dels registres anomenats *octava, corona, ale-*

I. Avancem mentrestant que el P. ANSELM M. ALBAREDA en la seva documentada *Història de Montserrat*, diu que un tal Antoni Buscà en 1738 estava fabricant un orgue pel monestir de Montserrat.

maña, de quatre flautes, els simbalets, corneta magna, nazards, trompeta reyal, baixons, clarins, oboe-dulzaina, els contras, el registre de cascavells, el temblant, el de violins, els flautats unissons, etc.

Les obligacions convingudes eren les següents: construir quatre manxes noves *de forma major, aforrades las costellas ab ludas blancas*, amb sos vestiments, i tres teclats de roure de Flandes, amb *las negras de xacaranda y las unglas de os*; els arbres dels registres seran de ferro amb els tirants de fusta i els poms de boix; els registres de llengüeta estaran col·locats fora la caixa de l'orgue i sostinguts amb ferros o caragols, per sa major fermesa i seguretat; és de càrrec del factor completar la cadireta, afinar-la i posar-la a punt de l'*orgue gran*, afegint en ella un *flautat unissonus* a la cara del C sol-fa-ut del mig en amunt, que servirà per fonament de la corneta; que totes les flautes deuen ésser d'estany fi, menys els peus que estan sobre el *secret*; que la desferra de l'orgue vell resti a favor del factor; que tota la fusta hagi d'ésser bona i ben seca, per a *obviar lo moviment*; el constructor es compromet, de *garbositat*, a fer i regalar un petit orgue portàtil, utilitzant els registres de l'orgue antic; el transportar el nou instrument de Barcelona a Igualada correrà de compte dels administradors de l'obra de l'església; es proporcionarà un manxador i llum convenient, així com un mestre de cases per a muntar i assentar l'instrument en el lloc destinat.

Com es dedueix, el projecte calculat per l'orguener barceloní constituí una obra seriosa i cabdal, malgrat que s'aprofità qualche bon element de l'orgue vell. El document de la «Capitulació de la fabrica del orgue de la parroquial Iglesia de Santa Maria de la vila de Igualada, bisbat de Vich», obra dins un dels volums-registres de l'Arxiu Municipal.

Intervingueren en el contracte el doctor Jaume Dot, prevere i rector de la parròquia, i els senyors regidors de la vila, doctor Bartomeu Santasusanna, Joan Cuyné, Jaume Oms, Pere Regordosa, Francesc Galtés i Jaume Canals, en presència del batlle senyor Antoni Rovira, a condició de proporcionar a mestre Buscà una casa amb dos llits quan vingués a assentar l'orgue i durant el temps de romandre a Igualada. El preu fou fixat en la quantitat de 1625 lliures barceloneses, pagadores 625 dins el primer mes,² 500 més el dia d'assentar l'instrument, i les 500 restants

2. Aquest lliurament de 625 lliures, que s'ha retret més amunt, procedent de diners d'unes antigues Causes pies, es féu amb llicència del bisbe de Vic, que es trobava de visita a Igualada el 2 d'agost de 1757.

passat mig any, quan fos revisat el treball que havia de lliurar-se el dia de Nadal de l'any 1758.

No trobem cap més rastre del treball de l'orguener Buscà. El conceptuem un bon constructor i fins de certa anomenada. Segurament era sol·licitat en diferents llocs, com en el cas ja esmentat del monestir de Montserrat. Demuestra igualment que no era artista gens vulgar la preferència que li tingueren els igualadins de l'any 1733 quan tenia encomanada la construcció o reforma de l'orgue per tot el dia de Sant Joan i se li allargà el termini per dos mesos, sense resultat positiu.

Un detall anecdòtic ve constatat per documents coetanis i és: que el Degà dels regidors de la vila, en reunió plenària del 22 de juliol no s'estigué de manifestar que el mestre constructor «sempre nos ha passat ab rondalles, dihent que ni per Nostra Senyora de agost podia tenir dit orga complert».

És de suposar que la darrera escriptura contractual de l'orgue igualadí — la de l'any 1757 — va complir-se al peu de la lletra. Cap document posterior, que sapiguem, contradiu aquesta suposició.

El motlluratge escultòric de tot el front de l'instrument músic era de factura barroca, força escaient, com l'estil igualment barroc dels retaules que posseïa el temple parroquial. Notem que l'orgue igualadí apareixia a la vista d'una grossa semblança amb l'orgue de l'església d'Esparraguera. Es devia construir en igual època i qui sap si pel mateix orguener.

GABRIEL CASTELLÀ I RAICH

Arxiu Municipal, Igualada.